

i o n v . s t r ă t e s c u

cine trage primul

ION V. STRĂTESCU

CINE TRAGE PRIMUL

— *roman* —

Editura Virtual

2011

ISBN(e): 978-606-599-849-0

Avertisment

Acest volum digital este prevăzut cu sisteme de siguranță anti-piratare. Multiplicarea textului sub orice formă este sancționată conform legilor penale în vigoare.

Cuprins

1941	
ABCES DE FIXAȚIE.....	2
1942	
BUN VENIT ÎN IAD	120
1943	
TIDAL WAVE	171
1944	
LUNGA VARĂ A TRĂDĂRII	213
EPILOG	273

*„Moartea unui om este o tragedie. Moartea a milioane
de oameni este statistică.”*

I.V. Stalin*

---

* Răspuns dat lui W. Churchill la Conferința de la Postdam, 1945

1941

ABCES DE FIXAȚIE

„Drepturile unei națiuni nu se prescriu.”

N. Iorga

1

Europa se afla deja într-o sulfuroasă ebuliție când alianța generalului Ion Antonescu cu Garda de Fier a devenit incontrolabilă și a degenerat într-o sfâșiere oarbă între români. Cu acordul lui Adolf Hitler, generalul a scos armata în stradă și a lichidat brutal rebeliunea legionară. Fără îndoială, reprimarea era menită să readucă liniștea în țară.

Acum generalul se gândea că în septembrie 1940, când pusese bazele acelei coabitări la guvernare, alianța — chiar dacă una provizorie — părea menită să-i asigure continuitatea puterii și, implicit, să recoaguleze o națiune divizată de dictatura regală a lui Cărluță*. În fond, considera el, nu există om care să nu fi făcut măcar o singură alianță în viața lui. De orice natură. Economică. Militară. Politică. Matrimonială. Din constrângere ori din convingere. Oficializată sau nu.

După acea experiență riscantă, generalul învățase că orice coaliție este bună atâta vreme cât interesele membrilor ei sunt identice. De regulă, interesele aliaților coincid numai până la un anumit punct. În clipa când unul dintre ei trebuie să facă un sacrificiu în vederea atingerii țelului comun, de cele mai multe ori, nu se mai poate conta pe efectivitatea coaliției. Din această cauză, o alianță este întotdeauna o formă imperfectă de ajutor reciproc. Ea are exact atâta valoare cât fiecare dintre parteneri poate să se apere și să atace singur. Orice convenție strategică între aliați constituie, deci, un compromis în care trebuie să se aibă în vedere interesele particulare. Din care pricină, conține și o doză de înșelăciune. Și la urma urmei, alianțele nu sunt veșnice, veșnic e doar interesul național.

Multe ar fi de zis și despre buna-credință a aliaților. Despre loialitate și trădare. Alianța lui cu Horia Sima, deși o alianță între frați, nu rezistase, deoarece urmașul Căpitanului n-avea o autoritate reală în cadrul Gărzii. Și fiindcă, crucea, în numele căreia acționau cuiburile de legionari din toată țara, nu era crucea lui Iisus ci a Anticristului. Generalul se înșelase sperând că organizarea după model militar a Gărzii presupunea și o disciplină de tip cazon. Nici vorbă de loialitate, de respectarea ordinelor date de el, Conducătorul țării - cum îi plăcea să i se spună.

Dar generalul nu-și mai continuă gândurile fiindcă mașina neagră în care se afla se apropiase de casa mamei lui.

Își concentrează atenția asupra oamenilor aflați pe trotuarul de pe partea sa. Le studia fețele,

---

* Regele Carol al II-lea.

interesat în ce grad se reinstalase din nou ordinea și pacea în țară.

Fiindcă îi era prieten vechi - și deci îl cunoștea bine -, Nicolae Mareș afirma că nu știe în toată România un om mai responsabil și cinstit precum Ion Antonescu. Între ei doi se stabilise premisa fermă că nu exista nimic prea tainic sau prea dezonorant ca să nu poată fi mărturisit. Și, de asemeni, nu exista nimic ce nu și-ar fi putut spune. Așa încât generalul a înțeles că prietenul lui era de acord cu eliminarea legionarilor de la putere și din politică la modul absolut. Iar Nicolae Mareș, din raționamente pedagogice explicabile — n-avea copii -, găsisse în persoana generalului Antonescu un model demn de urmat de căpitanul Radu Axentie, tânărul său nepot de soră. De câțiva ani, de când Radu locuia la el, luase inițiativa de a se implica în educația lui, chiar dacă nepotul era trecut de 25 de ani. La orice ocazie care se ivea, sau sub orice pretext tangenciu cu profesia de militar, Mareș aducea vorba despre cariera generalului Antonescu și făcea apel la calitățile care îl consacraseră. Dar, ca să fie cât mai credibil, strecura printre acele aprecieri detalii neobișnuite care drenau statura memorabilă a celui ales drept model. O asemenea dezvăluire releva faptul că Antonescu se purta ca un samurai care, potrivit codului Bushido, nu avea voie să iasă niciodată în lume fără o ținută ireproșabilă. Uneori se rădea de două ori pe zi. Spre a nu-și trăda suferințele pricinuite de bolile bătrâneții — se apropia de 60 de ani -, la nevoie, folosea creme și fond de ten, ceea ce nu reprezenta o abatere de la amintitul cod. Dar nu-i mărturisi lui Radu Axentie faptul că generalul împingea obsesia ordinii atât de departe încât, un psihiatru l-ar fi putut încadra lesne în categoria anancaștilor.

Cum generalul era un bărbat scund și slab, canapeaua automobilului aproape că îl absorbise, ferindu-l de privirile trecătorilor. Ceea ce atrăgea atenția unora dintre ei era roșeața neobișnuită a chipului său — lucru mai puțin obișnuit pe meleagurile acestea —, drept care se grăbeau să-l considere lucrător la vreuna dintre ambasadele țărilor din nord-vestul Europei. Avea o concepție exotică despre el însuși. Se credea iubit atât de mult de popor, încât ieșea în lume neînsoțit de gărzi, deși un oarece legionar aflat în libertate ar fi putut să atenteze la viața lui. Spre a nu-l contrazice în orgoliu, responsabilii cu asigurarea pazei organizaseră supravegherea din umbră a traseului și a domiciliului doamnei Antonescu-mama.

Spre bucuria lui, bătrâna arăta vioaie și extrem de preocupată de această vizită. De când locuia singură, parcă devenise mai curioasă. Ea trebuia să știe tot ce mișcă în jurul ei. Încerca o curiozitate neostoită nu numai în legătură cu rudele și cu vecinii care gravitau în jurul ei, ci și cu negustorii cu care venea în contact, cu dentiștii și, firește, medicii. Deși accepta greu să consulte un medic. Îi considera aliații boierilor înspăimântați de moarte. În ultimii ani, însă, curiozitatea ei depășise limitele acestea restrânse și se aventurase în lumea politicului. Într-un fel împinsă și de cei care îi băteau la ușă în scopul de a-i cere mici favoruri, căci fiul ei, generalul, devenise om mare. Trecuse mai bine de o lună de când Ion nu o mai vizitase, furat de treburi importante pentru țară. Desigur, între timp, purtaseră scurte convorbiri telefonice, formale, de păstrare a contactului.

Bătrâna se lăsă sărutată pe obraji, apoi își invită fiul să ia loc. Sună din clopoțel și, când servitoarea apărură, îi ceru să prepare ceaiul preferat de Ion. Un ceai pe bază de flori de tei, mentă și rostopască.

„Dar atenție să nu scapi prea mult zahăr! Lui Ionel nu-i place...”

Servitoarea ieși de-a-ndăratelea, emoționată că în fața ei, atât de aproape, se găsea Conducătorul! Salvatorul nației! Cel care scăpase țara de nebunul de Cărluță și de zurbagiii ăia de legionari, care țineau într-o mână crucea și în cealaltă, pistolul! I se părea incredibil câtă forță și dreptate se ascundea în acest bărbat mărunț, ieșit din popor!

Bătrâna doamnă Antonescu își cercetă fiul cu interes. Arăta obosit și începuse să încărunească.

„Ieri m-a sunat soția ta și mi s-a plâns că în ultima vreme stai puțin pe acasă, că nu mai poate omul să schimbe o vorbă cu tine...” zise ea, sincer îngrijorată.

„Maria are dreptate! Dar s-au înmulțit treburile și au devenit și presante. Războiul bate la ușă... Încă n-am terminat anihilarea completă a legionarilor...” se plânse Ion.

Bătrâna îi zâmbi cu înțelegere.

„Eu credeam că te-ai liniștit în privința lor..

El tresări.

„Nu am cum să mă liniștesc! Horia Sima și apropiații lui s-au refugiat în Germania!”

„Acolo!? Ca să se plângă nemților și să uneltească împotriva lor?”

Firește, bătrâna se baza mult pe intuiția ei încă trează deși împlinise 80 de ani.

„Da, acolo! Fiindcă acolo se află susținătorii lor. Adică PNS-ul și SS-ul. Și se vor găsi destule urechi dispuse să-i asculte și să-i sprijine. Sunt convins de asta!”

„Și ce-ai de gând să faci? Fiindcă nu trebuie lăsați să completeze împotriva ta, Ionele!” se revoltă bătrâna.

Fiul o privi cu admirație. Nu era prima dată când ea își asuma rolul de avocat al afacerilor lui interne și externe. În cele din urmă zise:

„Cum să-i las!? Deja am discutat cu Führerul și i-am cerut să dea ordin să fie închiși capii legionarilor aflați pe teritoriul Reichului!”

„Și ce răspuns ți-a dat Adolf?”

Ion se răsuci în scaun, vădit incomodat de interesul ei. Se hotărî greu în privința răspunsului.

„Hitler mi-a promis că va lua măsurile ce se cuvin!”

Ochii bătrânei sclipiră șiret.

„Un răspuns diplomatic care mă miră. Nu-i știam pe nemți pricepuți la sfărârii precum sunt englezii...”

„Uneori Hitler se autodepășește!” se hazarda fiul, apoi căzu serios pe gânduri.

„Sincer, fiule, cum se traduce un asemenea răspuns?”

„Că o să le îngrădească legionarilor libertatea de mișcare și acțiune!”

„Văd eu că nici tu, Ionele, nu te aștepți la prea mult!”

„Nu, mamă! De altfel, șeful meu de cabinet, colonelul Elefterescu, crede că Hitler va face din Horia Sima un element de presiune. Mai pe înțelesul tău, mamă, va face din legionari un fel de «scrisoare de șantaj», precum cea din piesa lui Caragiale!”

De altfel, nici Eugen Cristescu nu gândea diferit de Elefterescu, bazându-se, evident, pe informații din preajma cancelariei germane. Dar nu-l putea menționa, căci era șeful Serviciul Special de Informații. Și apoi, nu se cuvenea să hrănească apetitul bătrânei pentru bârfe.

Bătrâna surâse amuzată de comparația fiului.

„Ei, fiule, nu-i bine să vezi totul în negru...” zise ea. Și se opri fiindcă servitoarea intrase în sufragerie. Bătrâna răsuflă ușurată când văzu că ceștile de ceai alese de menajeră aparțineau celui mai bun serviciu din casă. Un Meissen autentic, valoros, primit cadou de la nora ei, Maria Antonescu, cu ocazia celei de a 70-a aniversări a nașterii sale. O nouă ocazie să remarce că menajera dovedea mult respect și loialitate.

În rezonanță cu stăpâna casei, menajera turnă ceai în ceștile de Meissen grijulie și importantă. Că doar servea pe adevăratul Rege al României, generalul Antonescu. Și îl cerceta pe furiș fiindcă nu îndrăznea să se uite direct. Încerca să priceapă de ce unii îl porecliseră „Câinele roșu”. La chip era roșu, dar de câine, nici vorbă. Pe ea n-o privise niciodată de sus, n-o repezise. Și inima ei, la cei cincizeci de ani cât avea acum, o ajuta să nu se mai mintă pe sine însăși în observațiile asupra oamenilor.

Ion Antonescu trase mai întâi pe nări mirosul aromat, rezultat din amestecul celor trei plante medicinale, apoi începu să soarbă lichidul potrivit de călduț. Și acest plăcut ceremonial îi stimulează fantezia. Își propuse ca, după moartea bătrânei, să o ia pe menajeră în casa lui. De aceea, îl surprinse intervenția conciliantă a maică-sii:

„Totuși, nu toți legionarii au împărtășit ideile de mărire ale lui Horia Sima! Cei de la țară și oamenii simpli de la oraș gândesc diferit. Așa mă bate gândul..

„Cred că nu greșeșd... Săptămânile ce vor urma o să demonstreze dacă lucrurile stau așa... Vreau ca ordinea statală să redevină un factor de normalitate. Nu de altceva, dar trebuie să ne concentrăm pe pregătirea militară în vederea războiului sfânt!”

„Războiul sfânt?”

„Da, mamă! Sfânt! Trebuie să ne redobândim teritoriile amputate de bolșevici, de maghiari, de bulgari!”

„Dacă-i așa, atunci să dea bunul Dumnezeu să apuc clipa când țara asta o să fie din nou întreagă!”

„O să apuci, mamă!” o asigură el. Apoi, mai moale: „Mai vreau niște ceai!”

Bătrâna sună din nou din clopoțel și menajera apăru. Se îmbujorase la față de parcă ar fi fost surprinsă făcând ceva nepotrivit. Ceea ce nu era departe de adevăr. Așteptase acest moment care-i permitea să se apropie iar de Conducătorul țării. Îi umplu ceașca din nou. Apoi el mulțumi și ea făcu o plecăciune, drept răspuns.

După ce menajera ieși, bătrâna mărturisi:

„În urmă cu două ore, am avut în vizită pe doamna Leibovici. Destul de îngrijorată, deși n-ar mai fi avut motive. A venit să-mi ceară sfatul în privința magazinului: să-l deschidă sau să mai aștepte?”

„Sper că i-ai spus că poate să-l deschidă liniștită. Garda de Fier e un capitol închis! Și România poate fi recunoscătoare generalului Antonescu!”

„Bineînțeles că așa am sfătuit-o. Totuși, avea unele rețineri...”

„Rețineri!?” făcu el.

„Da, fiule! Doamna Leibovici zicea că-n unele cercuri evreiești de afaceri este o descurajare... Sunt convinși că legionarii n-o să mai ridice capul niciodată, dar au unele suspiciuni legate de... antipatia ta pentru ei!»

„Dragoste cu sila nu se poate!”

„Sunt voci din evreimea bogată care își amintesc că tu n-ai agreat-o niciodată pe Duduia și ți-ai exprimat oprobriul ori de câte ori s-a ivit prilejul!”

„Da! Chiar și în fața lui Cărluță!” zise el disprețuitor. „Dar asta n-are nicio legătură cu faptul că Magda Lupescu este evreică. Și dacă ar fi fost româncă de-a noastră, tot așa m-aș fi pronunțat, fiindcă era de-o nerușinare fără margini și mai învârtea și afaceri murdare la umbra protectoare a lui Cărluță!”

„Ai avut o atitudine normală! Orice om de bună credință ar fi trebuit, de altfel, să aibă această purtare!” aprecie ea, pe deplin convinsă.

Generalul Antonescu își privi mama cu admirație. Cu Maria nu putea discuta asemenea lucruri. Bătrâna îl făcea să întoarcă fața spre lucrurile de substanță. Și îl încerca o vagă invidie biologică. Măcar de-o să fie și el la fel de lucid și de perspicace când o să ajungă la vârsta ei! se gândi el privind părul ei alb, care continua să se rărească de la o zi la alta.

Erau momente de mare plăcere pentru bătrână, care o făceau să-și dorească din suflet ca vizita să dureze cât mai mult. Spre deosebire de cei doi bărbați aflați cu un etaj mai jos, pitiți în penumbra holului de la intrarea în bloc, care se rugau la Dumnezeu ca vizita să se termine mai curând. Se întunecase și supravegherea devenise mai dificilă. Vizibilitatea redusă le îngreuna misiunea. Conform planului, cei doi civili bine făcuți sosiseră aici înaintea generalului. Controlaseră cu atenție holul, scara interioară, coridoarele. Primiseră instrucțiuni să acționeze cu multă discreție. Generalul nu agrea să se știe păzit cu ostentație. Îi plăcea să creadă că este iubit de români. O naivitate neproductivă

pe termen lung. Apoi cei doi ocupaseră poziții de apărare ferite de ochii curioșilor. Păreau siguri pe ei ca tot omul care a mai participat la acțiuni de acest gen.

Spre surprinderea celor două gărzi de corp, la două minute după sosirea lor, în hol se strecură un individ. Nu era un obișnuit al casei. Prea bănuitor și prudent ca să nu te pună pe gânduri. După câțiva pași, insul se opri la baza scării și începu să cerceteze poziția coridoarelor. Purta pălăria lăsată pe frunte spre a-și ascunde chipul. Cei doi paznici se puseră de acord din priviri, apoi săriră simultan asupra suspectului. Îl imobilizară fără ca individul să țipe și să opună prea mare rezistență. Loviturile ce i le aplicară fuseseră foarte eficiente. Îl ascunseseră rapid sub piciorul scării. Apoi răsufară ușurați. Începură să aștepte.

Deja se înserase când generalul a părăsit imobilul. Cele două gărzi de corp au scos suspectul din locul unde îl pitiseră și au început să-l târască spre mașina ce-i aștepta în vecinătate. Până să ajungă la mașină, hainele suspectului, sollicitate, se descheiaseră la nasturi — sau aceștia se rupseseră. Unul din ei remarcă surprins că sub pardesiu insul purta o reverendă. Barba deasă corelată acum cu haina monastică constituiau un indiciu sigur. Își atenționează partenerul. Aveau de-a face cu un călugăr sau un popă. Printre legionari fuseseră și fețe bisericești. Cei doi se consultară, apoi hotărâră pe loc să nu mai aplice procedura standard. Adică să nu-l mai transporte la marginea orașului și să-l împuște. Așa că se gândiră care este spitalul cel mai apropiat. Porniră întracolo. Și, la adăpostul nopții, aruncară trupul necunoscutului în fața porții acelei unități sanitare.

Spre a nu-l indispune pe Conducător, șefii celor două gărzi de corp nu raportară incidentul.

2

La sfârșitul lui februarie, Alexandru Columban sosi la București hotărât să pună capăt comerțului cu zarzavaturi din Piața Obor. Afacerea devenise păguboasă, iar el începuse să cocheteze cu ideea de-a deveni cerealist. Negoțul cu grâne era încă profitabil și presupunea un efort mai redus. Prin urmare, le plăti celor doi vânzători salariile la zi și le dăruie apoi și stocul de marfă. Îi mai rămăseseră cinci ore la dispoziție până la trenul de după-amiază ce avea să-l ducă înapoi la Călărași. Timp suficient să mănânce și să-și viziteze fratele.

Mai întâi s-a dus la acea cârciumă știută din gura Oborului. Se mânca bine. Așa că putea ignora vacarmul din salon. Aceași clientelă pestriță. Alcătuită mai ales din oboreni săraci, gălăgioși, înăcriți de traiul zilnic. Mai toți familiști cu copii. Însă, într-un colț văzu câțiva țigani din Tei, cu mustați negre, răsucite și priviri tulburi. Figuri de indivizi certați cu legea, încât lui Alexandru nu i se păru nepotrivit ca la un moment dat să-l vadă intrând pe ușa bodegii pe însuși comisarul Alimănescu, însoțit de agenții lui.

Până la sosirea chelnerului, fu numai ochi și urechi. La masa vecină, câțiva mușterii își vărsau

năduful pe politicieni și pe instituțiile statului. Un ins neras și slab, mai vehement, încerca să se instaleze la cârma discuției:

„Băi, oameni buni, chiar nu înțelegeți ce-i cu țara asta a noastră? Suntem ca o barcă prăpădită pe care fiecare val o duce unde vrea el. Rușii ne-au luat Basarabia, ungurii Ardealul de Nord, bulgarii Cadrilaterul! Și dacă rușii și-ar pune mintea cu noi, ne-ar răsturna barca de tot! N-ați văzut că Regele și politicienii lui n-au zis nici păs?”

Un alt mușteriu, știrb, cu părul alb, interveni:

„Știți ce cred eu? Eram deja în război cu rușii dacă Garda l-ar fi înlăturat pe General! Legionarii n-au acceptat nicio clipă rușinea asta!” Era atât de răgușit că vocea lui suna ca un butoi care se rostogolea pe caldarâm.

„Să nu-mi spui că le duci dorul la nebunii ăia de legionari!?” zise hâtru, un al treilea.

Răgușitul se grăbi la replică.

„Nu le duc dorul! Prea se repezeau la gâtul omului... Deși unii cămătari evrei își cam meritau pedeapsa!”

Alexandru tresări. O voce binevoitoare, venită de foarte aproape, îl întrebă ce voia să servească. Răsuci capul. Insul purta șorț alb peste pantaloni, semn că era chelner. Comandă un țoi cu țuică de Văleni, ceafa de porc cu cartofi prăjiți, murături și vinul casei. Chelnerul plecă și Alexandru începu să tragă din nou cu urechea la pălăvrăgeala de la masa vecină. Insul cel slab și mai vehement tocmai afirma:

„...Bine le-a făcut Generalul că i-a pus cu botul pe labe! Și-o luaseră în cap. Tăiau și spânzurau... În vremuri d-astea de război, nu se putea găsi un șef mai bun!”

„Las' că-i bine! Poate așa s-or împuțina hoții și escrocii! S-aibă omul curaj să umble în voie pe stradă ziua și noaptea!” sări cu vorba răgușitul.

Bărbatul cel hâtru se amestecă iar în discuție:

„Vă place ori nu, o s-ajungeți pe front! Generalul e priceput. I-a bătut pe nemți în Primul Război Mondial. O să se bată și cu rușii...”

Alexandru se răsuci. Tocmai sosise chelnerul cu cele comandate. În timp ce acela le așeza pe masă cu dichisul de rigoare, Alexandru își aminti că printre legionarii pedepsiți de General se afla și Costel, fratele lui cel mic, despre care nu mai avea nicio veste. Murise cu ocazia represaliilor? Mai trăia? Numai Dumnezeu știa.

Mâncă cu gândul la frățiorul dispărut. Oare avea ce mânca pe acolo pe unde era? Peste o jumătate de oră, ieși din cârciumă, încălzit de vinul casei și sătul, în frigul uscat de afară. Și două țigănci tinere îi ținură calea.

„Pieptini! Pieptini!...”

„Să-ți dăm pieptini, boierule!”

Și-i vârără sub ochi niște mostre cu aerul că erau adevărate chilipiruri.

Alexandru avea un asemenea obiect, dar se opri totuși să privească marfa oferită de cele două baragladine măslinii și ochioase. Pieptenii nu erau din os, ci dintr-un material necunoscut de culoare neagră! Cum țigăncile stăteau cu ochii pe „rumân”, interveniră repede, lăudându-și marfa de ocazie.

„Sunt buni piepdnii, boierule! Sunt făcuți din discurile lu’ Maria Tănase!”

Alexandru nu pricepu.

„Ați stricat discurile pentru așa ceva!?”

„Ă-ă-ă! Nu, boierule! Cum era să facem asta?”

„Păi ce-ar fi prima oară?” se răsdi el.

„Boierule, piepdnii ăștia sunt făcuți de țiganii noștri din discurile distruse de legionari!”

„De legionari!?” se miră Alexandru. „Dar ce-au avut cu ele? Nu le plăceau cântecele!?”

„Altceva nu le plăcea! Că Maria este de-a noastră!”

„De-a voastră!?”

„Așa ziceau gardiștii... Că-i oacheșă ca noi!”

Surprins de agresivitatea grobiană a legionarilor față de artista Teatrului Cărbuș, comerciantul călărășean reacționează ca un om inimos. Vâră mâna în portofel și cumpără un pieptene fără să se tocmească. Convinș că în acest mod își exprima solidaritatea cu Maria Tănase.

Apoi Alexandru se îndepărtează indispus. Nu-i luă multă vreme să găsească regimentul unde fratele său Nicolae trudea să-și facă o carieră solidă de ofițer. În timp ce aștepta în cabina porții sosirea locotenentului major Nicolae Columban, Alexandru încercă să revadă informațiile privind dispariția lui Constantin. Reluarea lor avu drept consecință coagularea unui sentiment de vinovăție. El, ca frate mai mare, provocase cearta violentă din septembrie anul trecut, care dusesse la despărțire.

După zece minute, Alexandru și Nicu se îmbrățișau sub ochii santinelor care asigurau paza porții. Nu se mai văzuseră de patru luni. Gestul fu însă unul formal, lipsit de căldură. Nicu nu-i putea ierta lipsa de sprijin material în perioada studiilor militare.

„Ce ziceai că vrei să-mi spui?” îl cercetă el, după ce se îndepărtară un pic de regiment.

„E vorba de Costel! Nu mai avem veșd de la el...”

„Nici eu nu am! De altfel, pentru noi, Columbani, corespondența n-a fost niciodată un exercițiu civilizată care să ne caracterizeze!”

„Se pare că a participat la rebeliune...”

Nicu se opri din mers.

„De unde știi!?”

„La începutul lunii, am primit o scrisoare de la o femeie de-aici, din București. Costel a locuit la ea începând din septembrie, anul trecut...” replică Alexandru.

Nicu își reaminti brusc de ultima lui întâlnire cu Costel.

„Septembrie?” repetă el. „Cred că tot pe atunci ne-am întâlnit într-o seară pe cheiul Dâmboviței. Era cu un grup de camarazi din Gardă... L-am invitat să doarmă la mine în acea noapte, dar m-a refuzat... Ce ți-a mai scris proprietăreasa lui?”

„Că din 20 ianuarie, nu l-a mai văzut. Atunci a plecat îmbrăcat în haine de legionar și nu s-a mai întors...”

În mod ciudat, pe Nicu nu-l supăra să audă lucrul ăsta. Ca și Costel, după ce terminase liceul militar, refuzase să mai rămână în custodia lui Alexandru și să se bizuie pe el să-i organizeze viața.

„După ce-am primit scrisoarea, Didina l-a visat urât pe Costel... Și nu mai poate să scape de-o presimțire...” adăugă Alexandru.

„Cu cine te-ai mai sfătuit în privința asta?”

„Doar cu Virgil Dumitrescu, cumnatul nostru. Sper că știi că era legionar și l-a inițiat pe Costel... Apoi l-a manevrat...”

„Ce-ai aflat de la el?”

„Costel al nostru participa la acțiuni... Era tipul de «luptător»...”

Nicu se încruntă. În cazul acesta, se puteau aștepta la vești proaste. Dar nu puteai nici să excluzi din capul locului o excepție. Așa că schimbă macazul:

„Știi ce cred eu? Costel a intuit că o să iasă urât și s-a retras pe undeva până la liniștirea apelor...”

„El, rebelul împătimit!? De ce ar fi făcut asta?”

„Pentru ca să ne protejeze pe noi. Tu ești un comerciant onorabil, eu sunt ofițer, Ileana e domnișoară de măritat etc. Și nu în ultimul rând, să se protejeze și pe el...”

„E un punct de vedere..acceptă Alexandru, greu.

„De ce să ne ducem cu gândul doar la lucruri negre?” se întrebă Nicu mai mult pe sine.

O trăsură tocmai se apropia. Tropăitul copitelor devenea tot mai distinct și mai puternic. Primul care o luă în seamă fu Alexandru. Își scoase ceasul de buzunar și citi mirat cadranul:

„S-a făcut 2.30! Cred că o să opresc birja, căci sunt în întârziere. N-aș vrea să scap trenul de 4!”

„Cum crezi tu că e mai bine!”

După ce se urcă în birjă, Alexandru simți nevoia să-și întărească rugămintea de la începutul întâlnirii:

„Numai tu, Nicule, îl poți găsi pe Costel!”

Nicu dădu din cap mecanic. Apoi privi pe deasupra coviltirului negru al trăsurii la masa cenușie și compactă de nori ce apăsa acea zi de februarie. La fel apăsa conștiințele supraviețuitorilor cenușa luptelor fratricide din ianuarie...

Ceea ce Nicu crezuse la început că o să fie un exercițiu detectivistic de rutină avea să se

dovedească în săptămânile următoare o vânturare de cenușă fără sfârșit la poalele unui vulcan politic care își apăra secretele mai bine decât crezuse el inițial.

Evident, alese ca punct de plecare ultima lor întâlnire. Se petrecuse anul trecut. Într-o noapte. Pe cheiul Dâmboviței. Sub conul de lumină al unui bec. Atunci, atenția îi fusese atrasă de-un grup zgomotos de tineri. Printre aceștia, și Costel. Prima mirare: fratele lui avea un ochi acoperit de-un pansament. Altfel, grupul acela de legionari puri și duri — așa îi denumeau unii jurnaliști - nu l-ar fi impresionat așa de mult încât să-l retină atât de bine în memorie, ca pe o fotografie de grup. Dialogul ce s-a înfiripat între ei — atent supravegheat de camarazii lui Costel — a fost scurt și de o banalitate stânjenitoare între frați. Când Nicu i-a propus să rămână peste noapte la el, Costel l-a refuzat pretextând că era așteptat de vărul Gabriel.

I se păru de aceea firesc să-și înceapă investigația cu o vizită la Gabriel. De-o seamă cu Alexandru, vărul lor locuia în casa socrului său, colonelul Dan Bolintineanu. O vilă ridicată la sfârșitul crizei economice, în 1931. Acum casa avea fațadele reabilitate — culorile erau încă vii, proaspete, luminoase. Gardul vechi fusese înlocuit cu unul nou alcătuit dintr-un parapet de cărămidă purtând panouri din fier forjat Ceea ce sugera trecătorului o prosperitate dobândită recent. Nicu mai fusese oaspetele acestei case. De fiecare dată invitat de vărul lui, un inginer petrolist cu nume bun în lumea petrolului. Cum însă trecea rar pe acasă, Gabriel își marca întoarcerile cu mici petreceri, la care nu invita decât apropiații familiilor Columban și Bolintineanu. În ultimii ani se specializase în stingerea incendiilor de la sonde — provocate mai ales de erupții -, de unde și o remunerare pe măsura unei asemenea calificări. Câștiga foarte bine și își putuse permite să suporte toate costurile reabilitării vilei.

Nicolae fu primit de colonelul Bolintineanu, care se grăbi să precizeze că ginerele lui tocmai plecase pe Valea Prahovei, la nu știu ce câmp de sonde.

„De fapt, cu dumneavoastră aș vrea să vorbesc!” preciză tânărul ofițer Columban.

De cum intrase, musafirul și-a dat seama că atmosfera din casă nu era una propice unei vizite. Aime Columban, fiica colonelului, zăcea la pat și toată lumea se-nvârtea în jurul ei: doamna Bolintineanu, asistenta medicală, menajera. În ciuda acestui fapt, colonelul se străduia să treacă drept o gazdă atentă, primitoare. Însă când a aflat că musafirul era interesat de ultima vizită a lui Costel Columban, a căzut pe gânduri. Și-a propus să fie prudent în exprimări.

„Cred că v-ați dat seama că fratele meu era simpatizant al mișcării legionare și uneori se implica în acțiunile ei...” atacă Nicolae problema de fond.

Știe totul, se gândi colonelul Bolintineanu. Și spuse calm:

„Costel nu-și ascundea de fel apartenența la Gardă! Chiar se mândrea cu asta...”

„Acesta e motivul pentru care m-am ținut departe de el, fiindcă port haină militară. Și nu mi se pare normal să mă implic în politică..”

„Este firesc ca un ofițer activ, nu în rezervă ca mine, să păstreze o distanță față de partidele politice!” sublinie domnul Bolintineanu, fiindcă lucrurile se cereau urgent spuse.

Nicolae tăcu câteva clipe. Apoi tuși în pumn să-și dreagă vocea. Și spuse cât putu de apăsător:

„Familia noastră e foarte îngrijorată. Costel n-a mai dat niciun semn de viață de câteva săptămâni. Surorile deja îl văicăresc și se pregătesc de ceea ce este mai rău. Frații ceilalți — care locuiesc în provincie — așteaptă ca eu să fac ceva în privința asta...”

Și Nicolae se opri fiindcă era un simplu locotenent și n-avea autoritatea să-i ceară colonelului să-și golească conștiința de toate secretele ce-l legau de Costel.

Îndată menajera intră în odaie aducând cafele. Străduindu-se să nu facă zgomot, ca să n-o tulbure pe bolnava casei. Pășea în vârful picioarelor și vorbea în șoaptă.

„Asta e tot ce știu...” se plânse Nicolae, după ce rămaseră singuri în odaie.

„A participat și el?” făcu pe naivul colonelul Bolintineanu.

„Avem o singură informație în acest sens de la proprietărea lui... Acea femeie susține că l-a văzut plecând din casă în seara dinaintea rebeliunii îmbrăcat în uniforma obișnuită de legionar”.

„Doar atât!?” „Atât!”

„Cred că e prea puțin ca să deducem că fratele tău chiar a făcut parte din echipele care s-au luptat cu armata...” sugeră colonelul.

„Din păcate, doar atât am putut să aflăm...”

Bătrânul colonel Bolintineanu își reaminti că tânărul musafir așteaptă un sfat de la el. Și spuse cu însuflețire, de parcă încerca să se convingă pe el însuși:

„Ca să vă lămuriiți în privința dispariției fratelui vostru, va trebui să procedați sistematic. În fond, ce variante ar putea fi? Prima, ca el să fi murit în timpul ciocnirilor stradale cu armata. A doua, să fi fost rănit grav și să zacă în vreun spital. A treia, să fi fost arestat și închis. A patra, să fi reușit să fugă și să se ascundă undeva. În orice caz, dacă Costel nu figurează pe listele cu decedați, puteți să răsufლაți ușurați, înseamnă că trăiește...”

„Ușurați!?” repetă Nicolae Columban, fără a-și putea ascunde dezamăgirea.

„Desigur, în cazul tău, un frate legionar nu face bine pentru cariera ta de ofițer...” recunosc Dan Bolintineanu, încercând să se pună în situația lui.

Nicolae Columban sorbi, în sfârșit, din cafeaua adusă între timp de menajera familiei Bolintineanu. Își simți gura strânsă de cafeina prăjită prea tare, dar se strădui să nu-și arate nemulțumirea.

Colonelul în rezervă Dan Bolintineanu — care se dovedea a fi și un consilier familial la fel de bun pe cât era de cunoscut în calitate de consilier militar — își relua explicația:

„Se pare că numărul legionarilor închiși pentru a fi judecați este mult mai mare decât cel al victimelor. Dacă Costel e în această situație, nu trebuie să interveniți. E de preferat să așteptați. Nu

este exclus ca generalul Antonescu, aflat acum în febra pregătirilor pentru război, să dea o amnistie. Evident, condiționată de înrolarea legionarilor în armată...»

„Din cât îl cunosc eu pe frate-miu, nu-l văd în situația celor ce s-au predat! Este un tip impulsiv și intransigent...”

Domnul Bolintineanu își controlează nodul cravatei cu o mișcare mecanică. Era la locul lui. Mai liniștit și mai sigur acum pe el, reluă luminat de o nouă idee:

„Nu e și părerea mea. Ca militar bătrân — am luptat în Primul Război Mondial împotriva nemților - pot să-ți spun că instinctul de conservare e mai puternic decât firea noastră cu care ne naștem. Mai degrabă îl văd pe Constantin fugind din țară, ca să continue de acolo lupta împotriva evreilor și a rușilor. Sunt zvonuri că nemții le-ar fi dat o mână de ajutor mai multor gardișu să ajungă în Germania!” zise Dan Bolintineanu misterios, deși avea informații sigure de la fratele mai mic al generalului Manolescu.

„M-aș bucura să-l Țdu la adăpost!”

„Și eu, la fel! L-am cunoscut bine pe fratele tău. Venea în casa mea să-mi ceară sfatul. N-avea un suflet rău. Credea sincer în doctrina legionară și lupta pentru înfăptuirea ei ca un adevărat ostaș!” mărturisi bătrânul colonel.

Și ceva din tonul vocii lui, îl făcu pe Nicolae Columban să creadă că domnul Bolintineanu se număra printre simpatizanții Gărzii de Fier. Sorbi și ultimii stropi de cafea. Prea multe nu mai avea de spus și nici de aflat. Așa că nu fu deloc surprins când îl auzi pe bătrânul colonel adăugând:

„Și un ultim sfat! Nu te implica direct în căutarea lui Costel. Fă-o prin interpuși!”

Peste câteva minute, când părăsi reședința familiei Bolintineanu, sfatul continua să-l urmărească cu o persistență de ghimpe intrat în talpă. O vreme merse pe jos. Simțea pe față, din când în când, o pală de aer rece. Dar când auzi tropăitul ritmic al unor copite potcovite, Nicolae Columban se hotărî să oprească birja și să-și continue drumul cu ea.

*

Întrebarea firească a vizitiului - „Încotro, boierule?” - îl puse pe gânduri în mod serios. Nicolae Columban ridică fruntea spre bărbatul bărbos aflat pe capra trăsुरii, apoi rămase nemișcat căutând în memorie.

„Unde spuneți, boierule!?” reveni muscalul.

„Înainte! Și pe urmă, voi mai vedea!” replică ofițerul dornic să-și asigure un răgaz suficient pentru decizie.

Trăsura înainta spre centrul orașului - un loc deschis tuturor posibilităților. Așezat comod pe canapea, Nicolae se uita pe deasupra copacilor. Și se pierdu în reverie. Cerul străbătut de câțiva nori alburii - într-un proces de limpezire, cum se cuvenea începutului de primăvară — indica o zi răcoroasă dar frumoasă. Cei care își aleseseră această zi drept „babă”, conform tradiției populare, aveau toate

motivele să fie mulțumiți. Lumina ei curată te îndemna la visare. Și Nicu se revăzu pe când era foarte mic. Poate una dintre cele mai vechi amintiri. O însoțea pe mama lui într-o vizită. Câți ani avea? Trei? Patru? Îi trecu prin minte imaginea străzii Cantacuzino. O stradă lungă. Poate una dintre cele mai lungi și mai drepte străzi din Călărași. Evident, nu cunoștea decât casele care se învecinau cu casa lui, de departe cea mai arătoasă. La început, Maria îl ținuse strâns de mână. Nu că ar fi fost vreun pericol. Foarte rar trecea pe stradă câte o birjă, iar câinii din curți se opreau la gardurile caselor. După oarece vreme, când maică-sa îi simți mânuța umedă de transpirație, îl eliberă din strânsoare. Fericit, începuse să alerge pe trotuar. Apoi se întâmplase ceva. Chiar în fața lor se ivise o altă mamă cu un copilăș cam de vârsta lui. Înaintau, în același ritm de mers, apropiindu-se tot mai mult. Și el putuse să vadă cum arăta acel copil străin. Blond. Dolofan. Cam de aceeași vârstă. Ca să nu fie mai prejos, blondul se eliberase și el din mâna maică-sii. Treptat, s-au apropiat unul de altul și s-au oprit unul în fața celuilalt, cam la un metru distanță. Câteva clipe s-au cercetat reciproc precum doi căței curioși. Apoi brusc, el s-a repezit și l-a luat în brațe pe acel copil, strângându-l până la sufocare. Însă se mai întâmplase ceva. Micul blond încercase să se smulgă disperat din strânsoare. Enervat de acest gest, el îl mușcase, pe neașteptate, de nas. Blondul țipase ca din gură de șarpe, și el i-a dat, instantaneu, drumul din brațe. Nu mai știa, nu-și aducea aminte de niciun alt strigăt al acelei zile îndepărtate. De fapt, ori de câte ori se gândea la scena aceea (și se gândea uneori, simțindu-se obligat să revină la ea), singurul sunet pe care-l auzea era cel al fricii acelui copil străin, de parcă memoria lui ar fi fost un jurnal de film însoțit de-o coloană sonoră mai sugestivă decât imaginile.

Însă chiar atunci, Nicolae își dădu seama de un lucru. Pentru prima dată, țipătul acelui copil necunoscut îl auzea nu numai în minte, ci și în urechi. Adică se auzea de-adevăratelea. Dacă nu cumva o luase razna. De undeva, de pe trotuarul pe lângă care înainta birja, răsuna un plâns disperat de copil. O mamă trăgea de mână un băiețel încăpățânat ca un catâr, care nu voia să meargă în direcția impusă de ea. Ochii lui Nicolae se măriră, după care începu să zâmbească preocupat. Nu doar de insolitul disputei dintre mamă și fiu, ci și amuzat de această neașteptată demonstrație de fermitate masculină a omulețului nu mai mare de trei-patru ani.

„O ținem tot așa, înainte, boierule?” îl trezi din reverie vocea groasă, dogită, a bătrânului muscal.

Ofițerul Nicolae Columban dădu din cap afirmativ. Părea limpezit. Acum știa ce vrea: să ajungă la căpitanul Radu Axende, bunul lui prieten.

Era miercuri după-amiază, zi când aveau loc partidele de poker săptămânale, și Radu se pregătea să iasă din casă. Scenariul în plină desfășurare era deja unul tipic. Întotdeauna se ducea îmbrăcat civil. Ordonanța tocmai îi adusese cămașa, și Radu se înfuriase, descoperind o mică cută chiar în mijlocul pieptului. Ordonanța îi ceru permisiunea să aducă o altă cămașă. Căpitanul Axende refuză. Cămașa aceasta îi purta noroc la jocul de cărți! Și își puse ordonanța să corecteze cuta, cu mașina de călcat.

Atunci se auziră bătăi în ușa de la intrare. Căpitanul făcu semn ordonanței să se ducă mai întâi și să deschidă. Încă nu ieșise din starea lui de nervozitate pricinuită de starea necorespunzătoare a cămășii, când îl întâmpină pe Nicolae Columban. Arăta mai puțin bucuros decât în alte ocazii:

„Ai venit cam pe nepusă masă!”

Cu alte cuvinte, Columban după ce că nu-și anunțase vizita, mai uitase și că miercurea este ziua lui de poker.

„M-a împins de la spate nevoia! Trebuie să mă ajuți într-o problemă delicată!

„Și nu poate suferi problema asta o cât de mică amânare?”

„E vorba de liniștea mea sufletească...”

„Să vorbim, atunci! Dar încearcă să fii cât mai concis! Nu pot întârzia la partida de poker.

Colonelul Manoliu m-ar dezavua!”

„Uite despre ce este vorba. Fratele meu mai mic, Constandn, a dispărut în timpul rebeliunii...” zise Nicolae Columban.

„Era legionar!?”

„Făcea parte din organizația de tineret...” mărturisi Nicolae. Și se vedea că nu-i făcea deloc plăcere să relateze.

Peste cinci minute, când ordonanța reveni, purtând cămașa albă, imaculată, ca pe steagul regimentului, cei doi ofițeri încă mai vorbeau. Brusc, căpitanul Axentie se ridică în picioare și declară scurt, în chip de concluzie:

„O să fac tot ce pot! Mai întâi, însă, o să mă gândesc la un plan de bătaie!”

„Îți rămân dator!” făgădui Nicolae Columban.

„Fără chestii d-astea! Suntem prieteni, ce naiba!” replică prompt Radu Axentie. Și când se apropiară de ușă, înainte de-a se despărți, adăugă:

„M-ai luat repede și era să uit! Mâine ieșim la un restaurant cu maiorul von Trotha, șeful instructorilor germani!”

În clipa aceea, Nicolae Columban nu se putu abține și zâmbi. Îi părea bine că, în cele din urmă, pleca și cu o veste bună. Restul serii, ori de câte ori își reaminti de această invitație, se simți mândru. După nume, von Trotha se anunța ca fiind un reprezentant de viță nobilă al Wehrmacht-ului.

3

A doua zi, în somptuosul automobil Pakard, care îi ducea spre hotelul Athénée Palace, unde era cazat von Trotha, Nicolae Columban recapitulă în gând tot ce știa despre unul dintre subalternii maiorului. Poate unde era și primul ofițer neamț pe care îl cunoștea personal. Rudolf Fiehn se număra printre instructorii militari sosiți de curând în România. Căpitanul Fiehn aparținea de Divizia

153 de instrucție. Nu era un bărbat arătos. Dar ofițer până în vârful unghiilor. Punctual. Exact în comenzi. Foarte pretențios. Pe parcursul celor trei săptămâni de conlucrare profesională, Nicolae nu-l văzuse decât strâmbând din nas și explodând disprețuitor: „Nicht gut! Nicht gut!” Și era evident că hauptmannul Fiehn nu punea deloc preț pe ofițerimea românească, plină de figuranți care erau perfect convinși de faptul că sunt de neînlocuit.

Prin urmare, curiozitatea lui Nicolae Columban o întrecea cu mult pe cea a lui Radu Axenu. Îmbrăcați în uniforme impecabil croite și călcate, cei doi ofițeri români fură surprinși să constate că maiorul von Trotha se afla deja în fața hotelului și își cerceta ceasul de mână. Pe drum, Radu Axende avusese grijă să-i facă o succintă prezentare: „Ofițer german de înaltă clasă”. Și Nicolae Columban murea de curiozitate să afle cam ce înseamnă asta prin raportare la Rudolf Fiehn.

Coborâra amândoi grăbiți să-l întâlnească. Se salutară reciproc, ceremonioși și exacti. Apoi Radu își invită oaspetele să ia loc în automobil. După ce îl văzu așezat pe canapeaua din spate, îi făcu semn lui Nicu să urce lângă șofer, apoi el însuși se sui în mașină, trăgând pordera cu putere.

„La Motanul negru?” ordonă Radu șoferului.

După ce mașina demară, înscriindu-se pe Calea Victoriei, Radu începu să-i prezinte oaspetelui restaurantul unde aveau să servească cina.

„Este cel mai românesc dintre restaurante!” conchise el.

Pe bună dreptate căci localul era mobilat și decorat în sdl popular, bucătăria oferea preparate culinare tradiționale românești, programul muzical era susținut de un taraf și o solistă de muzică populară. Nu era prima dată când Radu Axende îi trecea pragul. Rezervarea o făcuse cu două zile în urmă și insistase să fie primit de însuși patronul localului. Nu era o pretenție exagerată. Se știa că este cumnat cu unul dintre miniștrii guvernului. Odată chiar veniseră împreună. Prin urmare, patronul îi primi cu entuziasm. Îi conduse la garderobă, apoi până la masa deja pregătită, încântat că în localul lui apăruse primul ofițer superior german. Iată de ce, își propusese să supravegheze și să dirijeze personal chelnerii cărora le repartizase masa româno-germană.

La cincizeci de ani deja împliniți, Armin von Trotha arăta încă tânăr și impunea respect. Felul cum se mișca și își ținea capul făceau parte dintr-o gestică de om de lume, obișnuit să se învârtă în societatea înaltă. Dar minutele următoare, în care predomină conversația, aveau să reliefeze că nu era - așa cum se așteptau cei doi ofițeri români — un găunos ofițer german de rang superior, un fel de figurant în teatrul armatei, ci un conlocutor instruit și neașteptat de plăcut. Mai puțin un obersdeutnant de paradă și mai mult un cozeur surprinzător de cult pentru un absolvent de academie militară. Naționalist ca orice german, von Trotha vorbea doar germana. Dar asta nu-l împiedică pe Nicolae Columban să-i descopere abilități de intelectual francez.

Cu o seninătate de bun gust, von Trotha acceptase toate propunerile lui Radu Axende privind gustările și felurile de bucate românești, aperitivul și vinurile alese de gazda lui. O singură dată, după